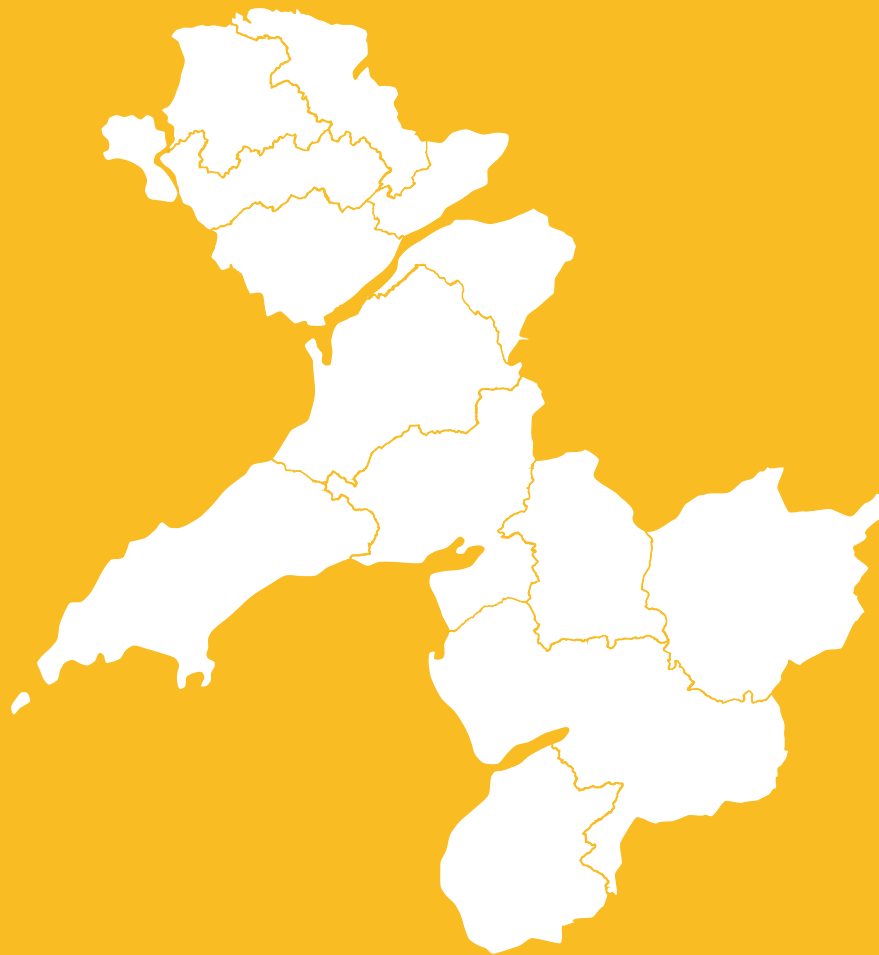

CYNLLUN LLESIANT GWYNEDD A MÔN

2018

CYNLLUN LLESIANT

Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn yn ymrwymo i gyflawni newidiadau cadarnhaol i sicrhau'r dyfodol gorau posib i gymunedau ar draws y ddwy sir drwy'r Cynllun Llesiant hwn. Y nod yw gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i fywydau trigolion gan sicrhau bod darparwyr gwasanaethau cyhoeddus yn cydweithio i gyflawni uchelgais ar gyfer y rhanbarth cyfan.

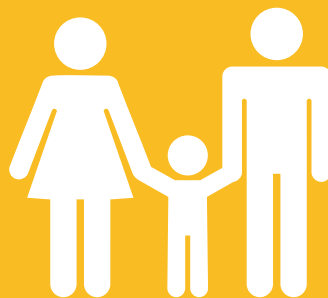
Mae gennym gymunedau cryf a balch, gyda thraddodiad o helpu'n gilydd ac o gydweithio. Bydd rôl y cymunedau hyn yn ganolog wrth gyflawni'r amcanion llesiant sydd wedi eu gosod yn y cynllun hwn.

Mae ymgysylltu gyda chymunedau yn greiddiol i lwyddiant y cynllun, ac mae'r Bwrdd yn ymrwymo i ddarparu arweiniad clir er mwyn cyrraedd ei amcanion. Fel aelodau byddwn yn cymryd cyfrifoldeb gyda'n gilydd i wireddu'r cynllun a byddwn yn cyd-weithio gyda phartneriaid i wella llesiant trigolion a'n cymunedau.

Fodd bynnag, mae'n bwysig pwysleisio na ddylid ystyried y Cynllun hwn ar ei ben ei hun ac nid yw'n ceisio cwmpasu holl wasanaethau a gweithgareddau'r cyrff cyhoeddus sy'n gweithio yng Ngwynedd a Môn. Bydd y sefydliadau unigol yn parhau i ddarparu amrywiaeth o wasanaethau fydd yn cyflawni eu hamcanion llesiant unigol yn ogystal â chyfrannu at amcanion llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

Ffion Johnstone

*Cadeirydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus
Gwynedd a Môn*

DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL [CYMRU] 2015

Bwriad Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) yw gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae'r Ddeddf yn amlygu saith nod llesiant (gweler llun isod) a phump ffordd o weithio er mwyn rhoi pwrpas cyffredin i gyrff cyhoeddus. Mae hefyd yn ceisio sicrhau ein bod yn well ar wneud penderfyniadau drwy osod dyletswydd ar sefydliadau i feddwl am yr hir-dymor, i gydweithio, ac i ystyried pobl o bob oedran wrth ddatrys ac atal problemau.

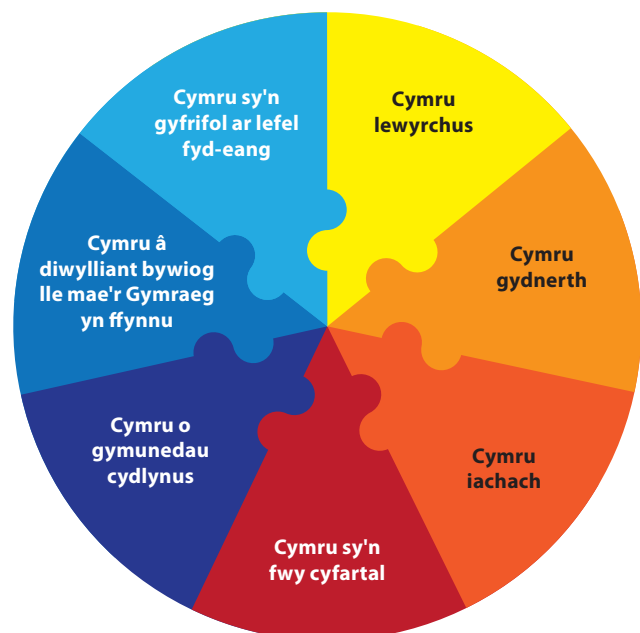
Gyda'i gilydd, mae'r saith nod llesiant a'r pump ffordd o weithio wedi eu cynllunio i gefnogi gyrff cyhoeddus i gwrdd ag anghenion presennol eu cymunedau, a sicrhau nad yw penderfyniadau heddiw yn niweidiol i genedlaethau'r dyfodol.

Mae'r Ddeddf hefyd wedi sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer pob ardal awdurdod lleol yng Nghymru er mwyn sicrhau bod gyrff cyhoeddus yn cydweithio i greu dyfodol gwell ar gyfer pobl Cymru. Fel rhan o hyn mae'n rhaid i'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus asesu llesiant eu hardaloedd a chreu Cynllun Llesiant gyda'r nod o wella cymunedau.

Rhaid i'r Byrddau ystyried amrywiaeth o ddeddfwriaethau eraill sydd hefyd wedi eu llunio i wella gwasanaethau cyhoeddus. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Deddf Newid Hinsawdd 2008
- Deddf Safonau a Fframweithiau Ysgolion 1998
- Deddf Gofal Plant 2006
- Mesurydd Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Deddf Trosedd ac Anhrefn 1998
- Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016
- Deddf Cynllunio (Cymru) 2015

Gyda hyn oll mae'r Cynllun Llesiant yn cael ei ddatblygu mewn cyd-destun cenedlaethol a rhyngwladol gymhleth – gydag ansicrwydd economaidd a gwleidyddol yn rhoi pwysau ychwanegol ar wasanaethau ac yn cael effaith ar gymunedau yn lleol ac ar draws Cymru.

AELODAETH BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS

Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi penderfynu gweithio gyda'i gilydd fel un Bwrdd i gyflawni eu hamcanion.

Aelodau statudol y Bwrdd yw:

- Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
- Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru
- Cyfoeth Naturiol Cymru

Yn ogystal â'r aelodau statudol, mae'n ddyletswydd ar y Bwrdd i wahodd unigolion a chyrff eraill i gydweithio. Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi gwahodd y sefydliadau canlynol fel aelodau gwadd:

- Llywodraeth Cymru
- Heddlu Gogledd Cymru
- Iechyd Cyhoeddus Cymru
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru
- Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
- Mantell Gwynedd
- Medrwn Môn
- Gwasanaeth Prawf Cymru
- Prifysgol Bangor
- Cartrefi Cymunedol Gwynedd
- Grŵp Llandrillo Menai

Bydd cyfle i wahodd cyrff/ mudiadau/ sefydliadau/ partneriaid eraill i eistedd ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn yn y dyfodol wrth i amcanion a gweithrediadau penodol ddod i'r amlwg.

ASESIAD O LESIANT LLEOL

Ym mis Mai 2017 cyhoeddwyd Asesiad o Lesiant Lleol ar gyfer Gwynedd ac Ynys Môn. Penderfynodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn rannu'r ddwy sir yn 14 o ardaloedd llai a chafodd gwaith ymchwil ei wneud er mwyn deall a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Roedd wyth o'r ardaloedd yma yng Ngwynedd a chwech yn Ynys Môn.

Unwaith roedd y data wedi ei gasglu a'r gwaith ymchwil wedi ei gwblhau cynhyrchwyd llyfrynnau unigol ar gyfer pob un o'r 14 ardal. Roedd y llyfrynnau yn edrych ar lesiant yng nghyd-destun y pedwar prif bennawd yn y Ddeddf – sef Cymdeithasol, Economaidd, Amgylcheddol a Diwylliannol. Mae pennawd ychwanegol wedi ei ychwanegu, sef 'Poblogaeth a laith' gan fod y Bwrdd yn cydnabod pwysigrwydd y thema benodol yma i'r ardal.

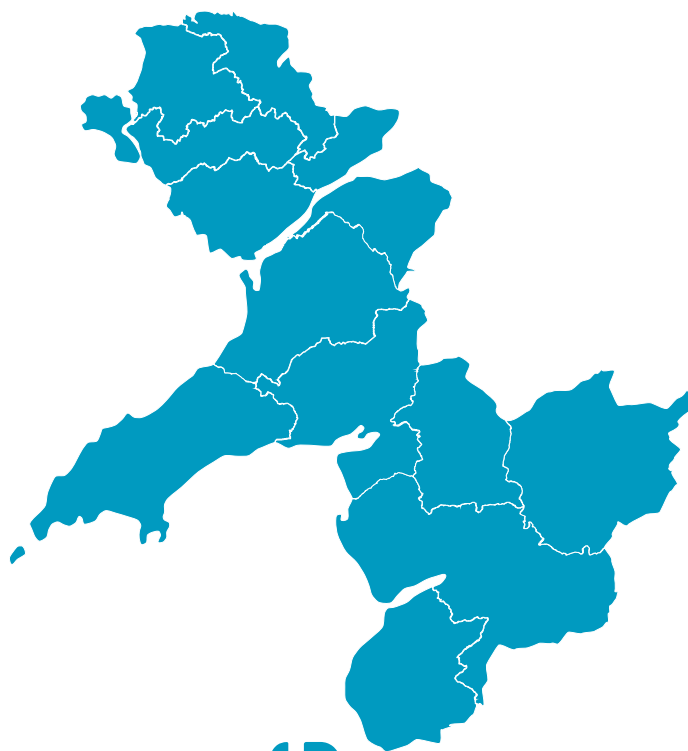
Cafodd 28 o sesiynau cyhoeddus eu cynnal, dau ym mhob un o'r ardaloedd, i gasglu mwy o wybodaeth ac i roi cyfle i drigolion i leisio barn. Gofynnwyd i bobl a oeddent yn adnabod eu hardal o'r llyfrynnau, beth oedd yn bwysig iddynt, a beth oeddent yn hoffi am eu cymuned yn ogystal â beth fyddent yn hoffi ei weld yn newid. Gofynnwyd hefyd beth oedd yn bwysig o ran llesiant yr unigolyn a llesiant cymunedol.

Roedd hi'n bwysig i glywed lleisiau amrywiol ar draws yr ardal – felly cynhaliwyd sesiynau mewn ysgolion a chydau grwpiau cymunedol hefyd. Yn ogystal roedd trafodaethau rhanbarthol gyda grwpiau anoddach i'w cyrraedd.

Roedd ymgyrch ar y cyfryngau cymdeithasol a chafwyd erthyglau yn y wasg leol ac ar wefannau partneriaid er mwyn hyrwyddo'r asesiad ac i annog trigolion i gwblhau holiadur ar-lein ynglŷn â'u hardaloedd nhw.

Mae'r llyfrynnau gwybodaeth ar gyfer pob ardal yn parhau i fod ar gael ar y wefan.

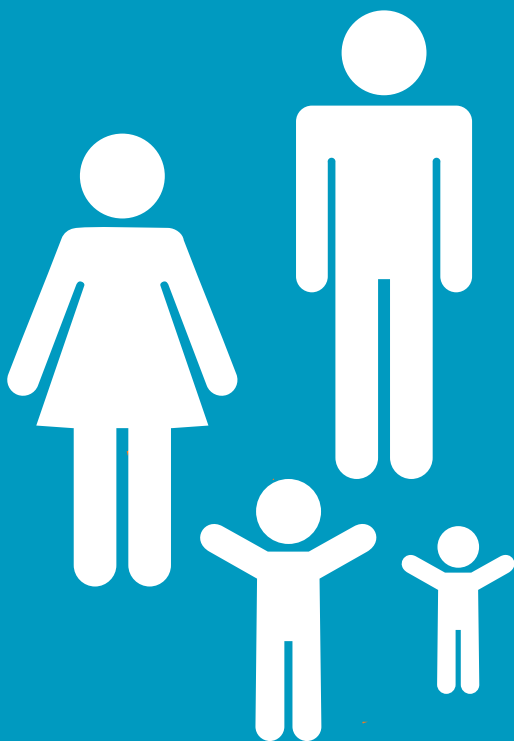
www.LlesiantGwyneddaMon.org.

WWW.LLESIANTGWYNEDDAMON.ORG

BETH YW LLESIANT?

Nid oes un diffiniad pendant o 'lesiant'. Mae trafodaethau cyson ynglŷn â'r ystyr ac mae'n debyg bod llesiant yn golygu rhywbeth gwahanol i bawb. Gall llesiant ddisgrifio'r pethau hynny sy'n effeithio ar ba mor dda yw bywyd unigolyn. Mae'n llesiant personol yn gallu cynnwys teimladau o hapusrwydd, safon bywyd, a'r cysyniad o fyw bywyd i'r eithaf. Mae'n cymunedau, ein diwylliant, ein hiechyd, yr amgylchedd, a'r economi oll yn effeithio ar lesiant a safon bywyd. Mae beth sy'n bwysig i lesiant personol hefyd yn debyg o newid fel mae rhywun yn mynd trwy'r gwahanol gyfnodau o fywyd. Mae'n dilyn hefyd fod llesiant personol pobl yn cael effaith ar lesiant eu teuluoedd, y cymunedau a'r ardaloedd maen nhw yn rhan ohonynt.

BETH YW LLESIANT I BOBL GWYNEDD A MÔN?

Dyma flas ar yr hyn a ddywedodd ein trigolion:

Beth sy'n braf am fyw yn eich ardal chi?

Mae'r ffaith bod hon yn ardal Gymreig gyda chanran uchel yn siarad Cymraeg, ac ysbryd cymunedol cryf yn bwysig i bobl. Nododd nifer bod cael byw mewn ardal ddiogel yn bwysig iawn hefyd, yn ogystal â'r amgylchedd naturiol a'r golygfeydd o'u cwmpas.

Beth sydd ddim cystal?

Mae diffyg swyddi o safon uchel yn bryder i drigolion. Nodwyd hefyd bod y pellter oddi wrth wasanaethau a chyfleusterau a diffyg trafndiaeth gyhoeddus addas yn broblem. Ffactorau eraill oedd yn achosi pryder oedd prisiau uchel ar gartrefi ac eiddo, ac edrychiad strydoedd mewn ambell i dref.

Beth sy'n hybu eich llesiant ac yn cyfrannu at ansawdd bywyd yn eich ardal?

Mae'r cyfle i wneud gweithgareddau awyr agored, yr amgylchedd naturiol, cyfleusterau lleol, ac ysbryd cymunedol i gyd yn ffactorau sy'n cael effaith gadarnhaol ar lesiant trigolion yr ardal. Mae hyn oll yn ogystal â chefnogaeth teulu, ffrindiau a chymdogion yn cyfrannu at hybu llesiant ac yn gwella ansawdd bywyd pobl Gwynedd ac Ynys Môn.

Beth fydddech chi'n ei newid am eich ardal i'w wneud yn lle brafach i fyw?

Y ffactorau y byddai trigolion yn eu newid am eu hardal fyddai trafndiaeth gyhoeddus, creu mwy o swyddi gyda chyflogau uwch, datblygu gweithgareddau a chyfleusterau lleol a gwella edrychiad strydoedd.

BETH OEDD YR ASESIAID YN EI DDWEUD WRTHYM AM LESIANT EIN HARDALOEDD?

Man cychwyn oedd yr asesiad – braslun o lesiant yr ardal a oedd yn mynd law yn llaw â'r llyfrynnau ardal er mwyn helpu'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i ddeall Gwynedd a Môn yn well.

Wedi ystyried y data a barn pobl yn lleol, daeth y Bwrdd i gasgliad ar brif negeseuon yn yr asesiad, sef:

- 1. YR ANGEN I GYNNAL YSBRYD CYMUNEDOL IACH**
- 2. PWYSIGRWYDD GWARCHOD YR AMGYLCHEDD NATURIOL**
- 3. DEALL EFFAITH NEWIDIADAU DEMOGRAFFEG**
- 4. GWARCHOD A HYRWYDDO'R IAITH GYMRAEG**
- 5. HYBU DEFNYDD ADNODDAU NATURIOL I WELLA IECHYD A LLESIANT YN YR HIR DYMOR**
- 6. GWELLA CYSYLLTIADAU TRAFNIDIAETH I ALLUOGI MYNEDIAD AT WASANAETHAU A CHYFLEUSTERAU**
- 7. YR ANGEN AM SWYDDI O SAFON UCHEL A CHARTREFFI FFORDDIADWY I BOBL LEOL**
- 8. EFFAITH TLODI AR LESIANT**
- 9. SICRHAU CYFLE I BOB PLENTYN LWYDDO**

Dyma'r prif negeseuon a ddaeth i'r amlwg ond mae'r Bwrdd yn cydnabod bod ffactorau eraill pwysig heb eu hamlygu. Mae'n bosib mai un o'r rhesymau am hyn yw bod y gweithredu sydd eisoes yn digwydd yn effeithiol ac yn cael effaith gadarnhaol ar fywydau trigolion.

Bydd y Bwrdd yn adolygu'r data yn yr Asesiad yn rheolaidd ac yn ymateb i unrhyw newidiadau sylweddol sydd heb eu hadnabod eisoes fel blaenoriaethau o fewn y cynllun hwn.

Yn yr un modd, bydd y Bwrdd yn gweithio i gael dealltwriaeth mwy manwl ar ddatblygiadau a heriau i'r dyfodol a all gael effaith ar lesiant yr ardal. Mae'r rhain yn cynnwys Wylfa Newydd, gadael yr Undeb Ewropeaidd ac effeithiau newid yn yr hinsawdd, fel llifogydd.

DATBLYGU'R CYNLLUN

SUT CAFODD YR AMCANION LLESIANT EU CYTUNO ARNYNT?

Gyda naw prif neges wedi eu hamlygu yn yr Aseiad Llesiant cynhaliwyd cyfres o weithdai dros haf 2017 er mwyn canfod barn ynglŷn â pha feysydd i flaenoriaethu. Roedd y gweithdai yn agored i gyrff cyhoeddus, y trydydd sector, cynghorau tref a chymuned a grwpiau cymunedol.

Cynhaliwyd 18 gweithdy i gyd, dau ar gyfer pob un o'r negeseuon.

Edrychodd y gweithdai ar pob un o safbwynt:

- a) uchelgais
- b) dylanwad y Bwrdd
- c) cadarnhau a ddylai'r neges fod yn amcan llesiant
- d) sut all aelodau'r Bwrdd gyd-weithio er mwyn gwneud gwahaniaeth i drigolion

Cafodd crynodeb o'r ymatebion ei gyflwyno i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a phenderfynwyd ar ba negeseuon y dylid eu blaenoriaethu ar gyfer y Cynllun Llesiant hwn.

1. YR ANGEN I GYNNAL YSBRYD CYMUNEDOL IACH

Mae'n amlwg bod ysbryd cymunedol iach yng Ngwynedd a Môn – gyda phob un o'r 14 ardal yn dweud mor ganolog yw hyn i'w llesiant. Mae'n bwysig bod yr ysbryd hwn yn cael ei feithrin a'i hybu er mwyn creu cymunedau ac ardaloedd llewyrchus a chynaliadwy sy'n hyderus i wynebu heriau'r dyfodol.

Mae'r Bwrdd yn gweld cymunedau iach fel sail i gyflawni blaenoriaethau dros y blynyddoedd nesaf, felly bydd aelodau yn cyd-weithio i atgyfnerthu'r cryfderau hynny o fewn ein cymunedau.

Bydd y gwaith o gyflawni'r blaenoriaethau a chynnal cymunedau iach yn digwydd law yn llaw gyda'r cymunedau hynny.

2. PWYSIGRUYDD GWARCHOD YR AMGYLCHEDD NATURIOL

Mae amgylchedd naturiol Gwynedd a Môn yn bwysig iawn i lesiant, diwylliant, iechyd ac economi'r ardal. Mae gennym gynefinoedd arbennig ar draws y ddwy sir sy'n asedau naturiol pwysig ac yn gartref i amrywiaeth o fywyd gwylt, ac yn cyfrannu at lesiant yr ardal a'r boblogaeth yn ehangach. Mae ardaloedd eang o Wynedd a Môn hefyd wedi eu dynodi oherwydd pwysigrwydd tirlun neu gadwraeth sy'n adlewyrchu gwerth yr amgylchedd naturiol yma.

Mae'n hinsawdd yn newid ac mae'n debygol iawn y bydd yn parhau i wneud hynny – gyda lefel y môr yn codi a mwy o ddigwyddiadau tywydd eithafol fel llifogydd. Bydd hyn yn effeithio ar lesiant ein cymunedau a'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu **ac oherwydd hyn bydd yn flaenoriaeth i'r Bwrdd.**

Mae'r Bwrdd yn ystyried bod gwarchod yr amgylchedd naturiol yn rhan amlwg o gyflawni ei flaenoriaethau a bydd yn thema cyffredin sy'n rhedeg ar draws yr holl amcanion llesiant.

3. DEALL EFFAITH NEWIDIADAU DEMOGRAFFEG

Mae poblogaeth Gwynedd a Môn yn mynd yn hŷn, tra bod niferoedd pobl ifanc yn ein cymunedau yn gostwng. Mae'r patrwm yma yn debyg o barhau. Bydd demograffeg yr ardal yn newid yn sylweddol a bydd natur ac anghenion ein cymdeithas yn dra gwahanol o ganlyniad.

Mae'r Bwrdd yn awyddus i ddeall yn well sut y bydd y newid yma yn effeithio ar lesiant cymunedau ac unigolion. Gall llawer o bobl hŷn barhau i weithio a chyfrannu yn llawn yn eu cymunedau. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod hefyd fod pobl hŷn yn fwy tebygol o fod angen mwy o ofal a chefnogaeth a bydd angen cynllunio am hynny. Rydym yn deall nad yw poblogaeth hŷn o reidrwydd yn golygu poblogaeth llai iach ond mae rhaid cydnabod y bydd galw cynyddol am wasanaethau oherwydd poblogaeth sy'n heneiddio.

4. GWARCHOD A HYRWYDDO'R IAITH GYMRAEG

Mae'r data ar yr iaith yn dangos yn glir y dirywiad sydd wedi bod dros y 30 mlynedd ddiwethaf yn y nifer o siaradwyr Cymraeg. Rhwng 1981 a 2011 mae'r gostyngiad o 11% yng Ngwynedd yn uwch na gweddill Cymru. Gwynedd a Môn yw'r ddwy sir ble mae'r Gymraeg ar ei chryfaf ac yn cael ei defnyddio yn ddyddiol gan ran helaeth y boblogaeth. Fodd bynnag, os yw'r dirywiad yn parhau i'r dyfodol gall rhannau o'r sir fod mewn peryg o golli'r iaith i genedlaethau'r dyfodol.

Mae'r Bwrdd yn deall pwysigrwydd y Gymraeg o ran gwriad cymdeithasol a hunaniaeth ddiwylliannol yr ardal. Mae angen i ni sicrhau bod trigolion yn gallu ac yn dewis byw eu bywydau trwy gyfrwng y Gymraeg a'u bod yn gallu cael mynediad at wasanaethau a gweithgareddau cymunedol yn y Gymraeg. **Mae hwn felly yn flaenoriaeth ar gyfer cyd-weithio i'r dyfodol.**

5. HYBU DEFNYDD ADNODDAU NATURIOL I WELLA IECHYD A LLESIANT YN YR HIR DYMOR

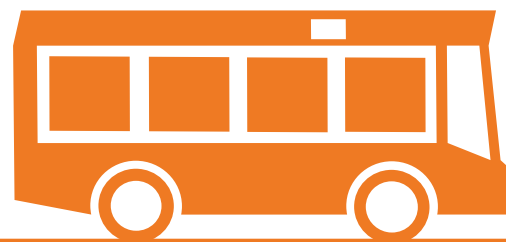

Mae ein gwybodaeth yn dangos nad yw iechyd poblogaeth Gwynedd a Môn mor dda ag y gallai fod. Er enghraifft mae **52%** o oedolion a **30%** o blant 4-5 oed yng Ngwynedd yn ordew neu dros eu pwysau. Mae'r darlun yn debyg ar Ynys Môn gyda **58%** o oedolion a **29.6%** o blant rhwng 4 a 5 oed dros eu pwysau neu yn ordew. Mae angen galluogi plant ac oedolion i fod yn fwy egniol, ac yn enwedig yn yr awyr agored, trwy hyrwyddo a gwella mynediad i'r mannau gwyrdd naturiol yr ardal.

Mae angen annog pobl i gymryd cyfrifoldeb am eu iechyd eu hunain ac i gymryd rhan mewn gweithgareddau fydd yn atal salwch yn y dyfodol.

Oherwydd yr angen i wella iechyd corfforol a iechyd meddyliol y boblogaeth ac effaith hir dymor hyn ar lesiant, **bydd y maes iechyd a gofal yn flaenoriaeth i'r Bwrdd.**

6. GWELLA CYSYLLTIADAU TRAFNIDIAETH I ALLUOGI MYNEDIAD AT WASANAETHAU A CHYFLEUSTERAU

Roedd diffyg mynediad at wasanaethau yn un o'r materion gododd yn rheolaidd yn ystod ymgynghoriad yr Asesiad Llesiant. Mae'n amlwg bod hwn yn fater o bryder ac yn cael effaith sylweddol ar lesiant unigolion. Mae angen cynllunio gwasanaethau yn lleol felly a thargeddu yr ardaloedd llesiant.

Mae cynllun penodol ar gyfer y rhanbarth wedi ei ddatblygu gan Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru sy'n cynnwys Cynllun Trafnidiaeth Lleol. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus o'r farn mai cefnogi gwaith y Bwrdd Uchelgais fyddai'r ffordd orau o sicrhau gwelliant yn y maes yma yng Ngwynedd ac Ynys Môn. Bydd y Bwrdd yn rhoi strwythur ffurfiol yn ei le er mwyn cyd-weithio a dylanwadu ar waith y Bwrdd Uchelgais.

7. YR ANGEN AM SWYDDI O SAFON UCHEL A CHARTREFI Fforddiadwy I BOBL LEOL

SWYDDI O SAFON UCHEL

Roedd yr angen am swyddi o safon uchel yn un o brif negeseuon yr ymgynghoriad. Mae data yn dangos fod canolrif cyflog wythnosol Gwynedd (£347 yr wythnos), yn is na'r un ffigwr ar gyfer Cymru gyfan. Mae'r arian sydd gan bobl Gwynedd i'w wario ar ôl trethi a chostau talu am gartref yn £14,640 y pen y flwyddyn, sydd yn £662 yn is na Chymru gyfan. Ym Môn mae'r darlun ychydig yn well gyda chanolrif cyflog wythnosol 8% yn uwch na'r un ffigwr ar gyfer Cymru gyfan. Dywedodd nifer o drigolion yn ystod yr ymgynghoriad fod hyn yn un o'r rhesymau pam fod pobl ifanc yn gadael eu cymunedau ac yn adnabod hyn fel mater pwysig iawn o ran llesiant cyffredinol yr ardal.

Mae'r Bwrdd yn llwyr ddeall yr angen am swyddi o safon a swyddi cynaliadwy. Rydym hefyd yn cydnabod y gwaith sy'n digwydd yn y maes yn rhanbarthol dan arweiniad Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru. Mae'r Bwrdd Uchelgais yn y broses o lunio bid twf fydd yn mynd i'r afael ar y mater yma. Felly yn yr un modd a chyda trafndiaeth bydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn cydweithio ac yn cefnogi gwaith y Bwrdd Uchelgais er mwyn sicrhau'r budd llawn i Wynedd a Môn.

CARTREFI Fforddiadwy I BOBL LEOL

Wrth ystyried pris canolrif eiddo a chanolrif incwm aelwydydd mae 60% o deuluoedd Gwynedd wedi eu prasio allan o'r farchnad dai. Mae'r canran yma yn amrywio o ardal i ardal gyda'r canran uchaf yn Llŷn ble mae 73% o deuluoedd wedi eu prasio allan o'r farchnad. Ym Môn mae 64% o aelwydydd wedi eu prasio allan o'r farchnad dai, gyda hyn yn codi i 72% yn ardal Lligwy a Thwrcelyn.

Barn pobl Gwynedd a Môn yw fod hyn yn reswm arall sy'n cyfrannu at y llif o bobl ifanc o'r ardal ac mae hyn cael effaith negyddol ar lesiant y cymunedau hynny. Mae pobl eisiau tai fforddiadwy yn eu cymunedau er mwyn cefnogi a chynnal cymunedau cryf ac iach.

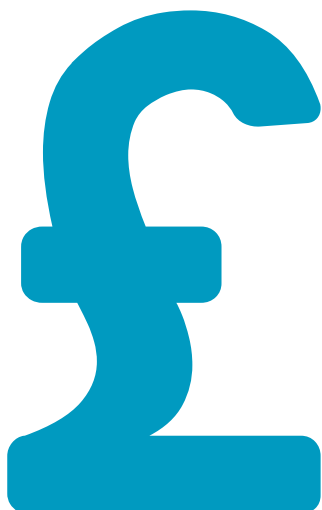
Mae'r Bwrdd yn blaenoriaethu'r maes hwn ar gyfer y cyfnod nesaf a bydd yn gweithio gyda phartneriaid i geisio cael datrysiad cyraeddadwy i'r broblem.

8. EFFAITH TLODI AR LESIANT

Mae tystiolaeth yn dangos yn glir bod byw mewn tloidi yn cael effaith andwyol ar lesiant unigolion – a hynny yn y tymor byr a'r hir-dymor. Mae tloidi yn cael ei achosi gan ddiffyg adnoddau, yr un mwyaf amlwg yw incwm, ond mae hefyd yn cynnwys y diffyg mewn gallu i gael nwyddau a mynediad at wasanaethau sylfaenol.

Mae'r data a gasglwyd yn amlygu materion fel y gwahaniaeth mewn cyrhaeddiad addysgol disgyblion sy'n derbyn cinio am ddim a'r rhai sy'n talu. Ym Môn mae'r bwlch yn **25%**, ac yn **36%** yng Ngwynedd o'i gymharu â **33%** ar draws Cymru gyfan. Yn ogystal â hyn mae **18%** o aelwydydd Môn a **21%** o aelwydydd Gwynedd mewn tloidi tanwydd, y ddau yn uwch na'r ffigwr Cymreig o **14%**.

Bydd y Bwrdd yn blaenoriaethu'r maes hwn er mwyn cael dealltwriaeth manwl o'r goblygiadau o fyw mewn tloidi yn ein gwahanol ardaloedd. Byddwn yn parhau i ddatblygu'r Aseiad Llesiant i gael darlun manwl o ble mae'r diffyg mynediad at wasanaethau yn fwy heriol oherwydd tloidi.

9. SICRHAU CYFLE I BOB PLENTYN I LWYDDO

Mae diffyg cyrhaeddiad addysgol yn gallu cael effaith ar lesiant unigolion gydol eu hoes ac felly mae angen sicrhau fod pob disgybl yn cael y cyfle i lwyddo. Mae'r data iechyd hefyd yn dangos bod gordewdra yn broblem ac mae hyn yn gallu cael effaith hir dymor ar lesiant plant a phobl ifanc.

Mae tystiolaeth glir ynglŷn ag effaith andwyol hir dymor profiadau negyddol mewn plentyndod a sut all hyn amharu ar lesiant pobl gydol eu hoes. O'r herwydd mae'r angen i sicrhau bod ein plant a'n pobl ifanc yn cael profiadau cadarnhaol yn ystod eu plentyndod yn holl bwysig.

Bydd y Bwrdd yn rhoi blaenoriaeth i gefnogi teuluoedd er mwyn ceisio sicrhau fod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd. Byddwn hefyd yn sicrhau bod gweledigaeth glir ymysg partneriaid allweddol i gyflawni'r canlyniadau gorau posib i blant a phobl ifanc.

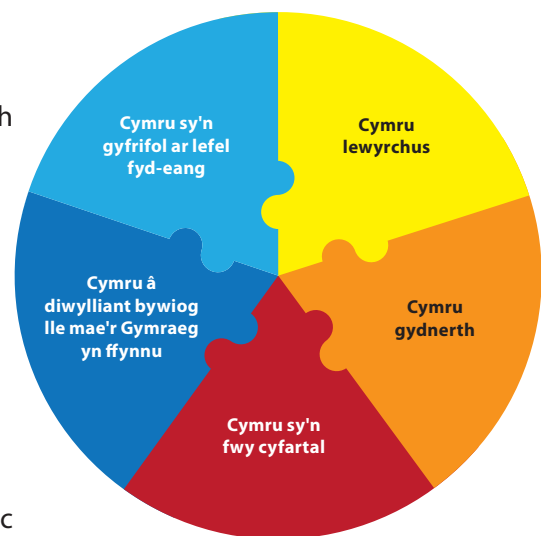
EIN HAMCANION LLESIANT

Wedi dadansoddi'r prif negeseuon a ddaeth i'r amlwg yn yr Aseiad Llesiant ac ystyried casgliadau ymchwil ac asesiadau eraill e.e. Aseiad Poblogaeth Rhanbarthol, penderfynwyd ar ddau amcan llesiant. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus hefyd wedi penderfynu bod angen canolbwyntio ar y meysydd hynny ble mae angen cydweithio i sicrhau'r canlyniadau gorau i drigolion Gwynedd a Môn. Maen nhw felly, wedi blaenoriaethu chwech o feysydd penodol er mwyn gwireddu'r ddau amcan llesiant.

Mae'r lluniau ger yr amcanion llesiant isod yn dangos sut y byddent yn cyfrannu at gyrraedd nodau llesiant cenedlaethol.

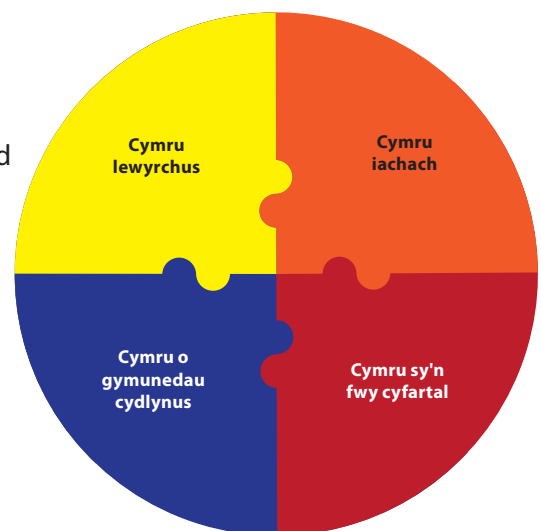
1 CYMUNEDAU SY'N FFYNNU AC YN LLEWYRCHUS I'R HIR-DYMOR I WIREDDU'R AMCAN HWN BYDDWN YN BLAENORIAETHU:

- ✓ **Yr iaith Gymraeg:** Byddwn yn cyd-weithio i gynyddu'r defnydd o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn. Byddwn yn hyrwyddo defnydd o'r iaith Gymraeg fel yr iaith ddewis ar gyfer cyfathrebu ymysg sefydliadau cyhoeddus ar draws y ddwy sir.
- ✓ **Cartrefi ar gyfer bobl lleol:** Byddwn yn cydweithio gyda'r sector dai i sicrhau mwy o gartrefi addas a fforddiadwy yn y llefydd cywir er mwyn diwallu anghenion lleol. Byddwn yn cydweithio i sicrhau bod cartrefi yn rhai o ansawdd sy'n cwrdd ag anghenion trigolion.
- ✓ **Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau:** Byddwn yn datblygu dealltwriaeth fanwl o sut mae tlodi yn effeithio ar ein hardaloedd ac yn ceisio sicrhau bod y gwaith sy'n digwydd yn y maes ar draws y cyrff cyhoeddus yn fwy effeithiol er mwyn lliniaru effaith hir dymor tlodi.
- ✓ **Effaith newid hinawdd ar lesiant cymunedau:** Byddwn yn cydweithio yn lleol ac yn gweithredu ar y cyd i geisio lliniaru effaith newid hinsawdd ar ein cymunedau.

2 TRIGOLION SY'N IACH AC YN ANNIBYNNOL GYDA SAFON BYWYD DA I WIREDDU'R AMCAN HWN BYDDWN YN BLAENORIAETHU:

- ✓ **Iechyd a gofal oedolion:** Byddwn yn cydweithio â'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol i sicrhau bod y gwasanaethau sy'n cael eu cynllunio ar gyfer y boblogaeth hŷn yn addas ar gyfer anghenion lleol. Byddwn yn cydweithio yn lleol i gynllunio ystod eang o weithgareddau ataliol ar gyfer oedolion er mwyn eu galluogi i fyw yn iach ac annibynnol.
- ✓ **Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc:** Byddwn yn cyd-gynllunio gwasanaethau a gweithgareddau ataliol i gefnogi teuluoedd cyn i'r angen am wasanaethau dwys godi. Byddwn yn annog plant, pobl ifanc a'u teuluoedd i wella eu hiechyd er mwyn iddynt allu byw yn iach ac annibynnol o fewn eu cymunedau i'r hir dymor.

SUT Y BYDDWN YN GWEITHREDU I'R DYFODOL?

Bydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn yn gweithredu yn unol â saith egwyddor. Mae pump o'r rhain yn egwyddorion datblygu cynaliadwy cenedlaethol a dau wedi eu hychwanegu gan y Bwrdd yn lleol. Bydd yr egwyddorion yma yn ein cynorthwyo i gydweithio'n well, osgoi ailadrodd camgymeriadau'r gorffennol a mynd i'r afael â rhai o'r heriau rydym yn eu hwynebu i'r dyfodol.

YR IAITH GYMRAEG

Bydd yr iaith Gymraeg yn llinyn euraidd sy'n rhedeg drwy'r cynllun. Byddwn yn hyrwyddo defnydd o'r iaith ymhob agwedd o'n gwaith ac yn gweithio gyda chymunedau i ddatblygu gwasanaethau a gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg.

CYDRADDOLDEB

Byddwn yn parhau i dargedu adnoddau lleol a chenedlaethol i daclo anghydraddoldeb ac anfantais er mwyn cau'r bwlch rhwng y cymunedau mwyaf breintiedig a'r cymunedau mwyaf difreintiedig.

Y TYMOR HIR

Byddwn yn parhau i gasglu data i gael gwell dealltwriaeth o sut mae cymunedau yn edrych ar hyn o bryd, a sut y byddant yn edrych yn y dyfodol o ganlyniad i ffactorau fel newid demograffeg. Byddwn hefyd yn edrych i weld pa newidiadau cenedlaethol a rhyngwladol sydd ar y gorwel a cheisio dadansoddi'r effaith ar ein cymunedau ni. Drwy hyn gallwn gydweithio fel partneriaid a thrigolion i gynllunio'r gwasanaethau fydd eu hangen ar gyfer y dyfodol.

ATAL

Byddwn yn defnyddio data tueddiadau i adnabod y problemau fydd yn wynebu ein cymunedau yn y dyfodol ac yn datblygu a gweithredu cynlluniau i'w hatal. Byddwn yn cydweithio gyda chymunedau i'w galluogi i wneud mwy i rwystro problemau rhag datblygu a chefnogi rhaglenni all wneud gwahaniaeth go iawn yn yr hir-dymor.

CYDWEITHIO

Byddwn yn ceisio cael gwared â'r rhwystrau sy'n atal cydweithio effeithiol. Byddwn hefyd yn rhannu gwybodaeth ac arfer dda rhwng aelodau'r Bwrdd a'n trigolion am yr hyn sy'n cael ei wneud i wireddu amcanion a blaenoriaethau. Byddwn yn ystyried aelodaeth y Bwrdd yn rheolaidd ac yn sicrhau bod y partneriaid cywir yn cael eu cynnwys er mwyn cyflawni ein hamcanion.

INTEGREIDDIO

Byddwn yn gweithredu mewn ffordd fydd yn cyfrannu at fwy nag un amcan ble bo'n briodol ac yn unol ag amcanion llesiant cenedlaethol Llywodraeth Cymru. Byddwn yn ceisio integreiddio gwasanaethau os bydd tystiolaeth yn dangos bod hyn yn sicrhau'r canlyniadau gorau i'n cymunedau. Byddwn yn ystyried strategaethau a chynlluniau lleol a rhanbarthol eraill sy'n gweithio tuag at yr un amcanion neu amcanion tebyg ac yn cydweithio er mwyn eu cyflawni.

CYNNWYS

Mae gan ein trigolion a'n cymunedau rôl bwysig i'w chwarae wrth gynllunio gwasanaethau ar gyfer y dyfodol a byddwn yn sicrhau bod eu safbwyntiau a'u profiadau'n ganolog i'r broses o gynllunio gwaith y Bwrdd. Byddwn yn mabwysiadu'r Safonau Cyfranogi Cenedlaethol ar gyfer pob oedran a sicrhau bod y Bwrdd yn gweithio o fewn y safonau hynny. Byddwn yn sicrhau bod pobl yn gallu cyfathrebu â'r Bwrdd yn eu hiaith a'u cyfrwng o'u dewis.

BETH YW'R CAMAU NESAF?

Mae'r Cynllun Llesiant yn ddogfen fyw fydd yn newid a datblygu dros amser. Er ein bod wedi cadarnhau ein hamcanion llesiant a'r meysydd blaenoriaeth er mwyn gwireddu'r amcanion hynny, amlinelliad sydd yn y cynllun hwn o'r hyn rydym yn bwriadu ei wneud. Bydd gwaith pellach i wneud er mwyn datblygu ein rhaglenni gwaith.

Y cam nesaf fydd llunio rhaglenni gwaith manwl ac adnabod camau gweithredu **Tymor Byr, Canolig a Hir** ar gyfer y chwe maes blaenoriaeth.

Bydd gwaith y Bwrdd yn cael ei wirio'n gyson gan Bwyllgorau Craffu a Scrwtini Cyngor Gwynedd a Cyngor Sir Ynys Môn. Bydd adroddiad blynyddol ar gynnydd y cynllun hwn yn cael ei baratoi hefyd.

Mae'r cyhoedd wedi cael cyfle i roi eu barn trwy gydol y broses o ddatblygu'r Cynllun Llesiant, ac mae llawer o'r sylwadau a dderbyniwyd wedi eu hymgorffori yn y Cynllun. Mae nifer o sylwadau a phwyntiau wedi eu cynnig fodd bynnag, nad ydym wedi gallu eu hystyried eto, a byddwn yn rhoi sylw i'r rhain dros y flwyddyn nesaf.

Er bod y cyfnod ymgynghori ffurfiol wedi dod i ben rydym yn parhau i fod yn awyddus i glywed eich barn. Er mwyn gwneud hynny neu dderbyn mwy o wybodaeth am waith Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn ewch i www.llesiantgwyneddamon.org.

AM FWY O WYBODAETH...

01766 771 000
post@llesiantgwyneddamon.org

Gofynnwch am
**Reolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau
Cyhoeddus Gwynedd a Môn**

Neu cysylltwch â:
**Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Stryd y Jêl
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH**

